

**Крехно Т. І.,**

*кандидат філологічних наук, доцент,  
професор кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання  
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради*

**Романова І. В.,**

*кандидат філологічних наук, доцент,  
доцент кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання  
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради*

**Пескова Л. О.,**

*учитель української мови та літератури  
Манченківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів  
Люботинської міської ради Харківської області*

## АВТОРСЬКА ЛІНГВОІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ В НАУКОВОМУ ІСТОРИЧНОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ПРО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ)

**Анотація.** Стаття присвячена дослідженню авторської лінгвоіндивідуалізації в науковому історичному тексті. Актуальність роботи зумовлена посиленою увагою сучасного мовознавства до інтегрованого вивчення усного й письмового тексту як комунікативного акту, структурні елементи якого на всіх мовних рівнях підпорядковані авторському задуму. Інтерпретація мовної особистості автора-науковця здійснюється шляхом аналізу способів вербалізації персональних знань, уявлень, оцінок, замірів щодо предмета дослідження: російсько-української війни. Матеріалом для роботи слугували наукові статті українських учених, присвячені вивченню новітньої війни в Україні. Загальною тенденцією визначаємо прагнення авторів до образного, експресивного оформлення тексту, що має на меті привернути увагу аудиторії до інформації, активізувати рефлексії в суспільстві. Рівень емоційності, способи її формування визначаються персональними інтелектуальними й психоемоційними характеристиками вченого. Серед таких прийомів оксюмори, терміни-неологізми, графічні засоби, переключення мовного коду, метафоричність, іронія, фразеологізми. Відповідно до персональних уявлень про силу впливу на читача автори мають різні пріоритети. Образи України й Росії творяться як безпосередньо, так і опосередковано, шляхом упровадження в текст дотичних до війни концептів, інтертекстуальних конструктів, що розширює діалогічний простір взаємодії автора та читача. Активізація цих понять формує у свідомості читача категорії, що вступають у відношення опозиції, контрасту, паралелізму. Система ключових слів-іменників, прикметників чи дієслів слугує когнітивним каркасом формування образів. Лексико-семантичні групи та одиниці, що їх складають, іноді втілюють найвищий рівень семантичної градації. Винятковим для стилю історичної наукової статті є представлення інформації умовними конструкціями, вульгарно-знижена манера зображення персоналій, формальний надмір емоційно-експресивної лексики. Мотиви поведінки відхилення від мовностилістичних традицій лежать у персональній емоційно-почуттєвій площині сві-

домості й спонукають авторів до наповнення тексту максимальною експресією.

**Ключові слова:** авторська лінгвоперсоналізація, мовна особистість, науковий стиль, історичний текст, війна в Україні.

**Постановка проблеми.** Фундаментальним положенням вивчення ідіостилю є усвідомлення будь-якого тексту як унікального продукту мовної особистості, що конструює висловлення відповідно до персонального когнітивного й іраціонального досвіду, культурних, соціальних, релігійних, професійних, національних, гендерних параметрів, узгоджує мовлення з власними комунікативними замірами, потребами аудиторії, конкретними обставинами спілкування. Початки напрямку заглиблення у зв'язки мовотворчості й особистості сформували у своїх працях В. фон Гумбольдт, Г. Штейнталь, В. Вундт, О. Потебня, І. Огієнко та інші. Увага вчених була зосереджена на дослідженні художньої мови письменника.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Сьогодні лінгвоперсоналізація є важливим напрямом досліджень у лінгвістиці (С. Єрмоленко [1], А. Загнітко [2], Т. Космеда [3], О. Маленко [4] та інші). Наукові розвідки ґрунтуються на розроблених теоретичних положеннях про мовну особистість, ідіостиль, лінгвоіндивідуалізацію. Методологія цих досліджень базується на положеннях дискурсивної лінгвістики, прагматики, комунікативної й соціолінгвістики.

Індивідуальний стиль науковця як об'єкт лінгвістичного аналізу є відносно новою й неповно опрацьованою цариною філології. Актуальність дослідження зумовлена потребою доповнення картини семантичних, структурних та функційних особливостей авторського стилю відомостями лінгвістичної персоналізації в науковому тексті. Водночас значущість роботи розглядаємо в широкому контексті – підвищення ролі мовлення для формування іміджу сучасної людини, усвідомлення елітарності мовної особистості, домінування комунікації як головного інструменту новітньої організації світу.

**Мета статті** – інтерпретувати мовну особистість автора-історика в наукових рефлексіях про російсько-українську війну шляхом аналізу способів вербалізації знань, уявлень, оцінок, замірів щодо предмету дослідження, виявлення співвідношення суб'єктивного й об'єктивного в науковому висловлюванні. **Джерельною базою** дослідження стали наукові статті українських учених, присвячені вивченню війни в Україні, ідентичності українця на тлі геополітичної нестабільності з 2014 року: 1) Сегеда С., Шевчук В. Гібридна війна Росії проти України: історичний вимір (2019) [5]; 2) Брехуненко В. Вітчизняна війна за незалежність 2014 – ? рр. Попередні нотатки (2016) [6].

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Індивідуалізація автора в імпліцитній формі виявляється вже через визначення зони буття, що має стати об'єктом пильної уваги науковця з метою пошуків достовірності, істини й меж людського пізнання. Обираючи певну тему, продуцент мовлення заявляє про свої світоглядні орієнтири й внутрішню потребу стимулювати себе й соціум до осмислення чи переосмислення цього питання як особливо значущого. Воєнна агресія Росії, що почалася 2014 року, стала ґносеологічним стимулом до узгодження, з одного боку, наукової картини й уявлень про світ на основі емпіричного й чуттєвого досвіду та, з іншого, – реальної картини світу. Особливістю історичних рефлексій щодо російської інтервенції є дуальність авторської особистості: об'єктивний науковець і водночас чуттєва людина, яка декларує співпереживання зі своїм народом.

Стаття українських істориків С. Сегеди, В. Шевчука «Гібридна війна Росії проти України: історичний вимір» була опублікована 2019 року [5]. Колективне авторство передбачає узгодженість концепції та способів її реалізації, тож можна говорити про персоналізацію колективного автора. Наукова картина світу в цьому тексті розгортається під час ревізії термінологічного апарату й визначення одиниць для оперування у власній розвідці. Ключовим є термін *гібридна війна*, що об'єктивується через загальноприйняті в історичній науці дефініції: «Під час таких війн одна держава намагається нав'язати свою політичну волю шляхом комплексу заходів політичного, економічного, інформаційного характеру без оголошення війни відповідно до норм міжнародного права» [5, с. 31]. На рівні термінології автори зберігають нейтральність та об'єктивність наукового стилю. Однак, даючи огляд понятійного обсягу номінації *гібридна війна*, С. Сегеда й В. Шевчук залучають термін-неологізм іншого автора, М. Гончара, – *гібресія*, що є результатом свідомої контамінації двох слів: *гібридна війна* й *агресія* [5, с. 32]. Цей термін є емоційно-експресивним науковим okazaціоналізмом. Однак автори С. Сегеда й В. Шевчук включають його до опису термінологічної картини, а отже, у такий спосіб засвідчують позитивне сприймання експресії та образності в науковому аналізі російсько-української війни.

Образність постає виразною рисою індивідуального стилю аналізованої статті. Метафоричність лексики робить текст жвавим і динамічним: «Російські історики... здійснюють перманентний **наступ** на історію України...» [5, с. 34]. Експресії тексту додає емоційна лексика високого рівня градації: **руйнівні наслідки**, **непередбачувані масштаби**, **застосування брудних технологій**, **по-варварськи спалювали**, **деспотична тиранія**. Однак на тлі виявленої тенденції до образності й емоційності стилю автори не залучають такого

мовного засобу, як фразеологізми. Ужита лише одна конструкція, що властива науковому стилю й не порушує нейтральності викладу, – *п'ята колона*.

Концептуальна картина України й українців твориться як безпосередньо, так і опосередковано, шляхом змалювання інших персоналій, що є суб'єктами протистояння. Упровадження в текст системи таких персонажів, як *Путін*, *Кремль*, *країни світу*, *Росія*, *росіяни* активізує відповідні концепти, що у свідомості читача вступають у відношення опозиції, протистояння, контрасту й увиразнюють висловлювання. Так, образ Путіна формується розмовною лексикою з метою створення вищого рівня експресії та негативної конотації: «...**провал путінських планів утягнути** Україну до інтеграції з Росією» [5, с. 32] (замість нейтрального *залучити*); «...**намагаючись підняти** історію під вирішення геополітичних планів Росії» [5, с. 34] (замість нейтрального *скоординувати / узгодити факти історії України і плани Росії*). Очевидно, що така розмовна лексика не є атрибутивною ознакою мовної культури істориків-науковців. Натомість це свідоме залучення зниженого словника до творення образу нищої людини, алюзії на її звичний кримінальний спосіб дій і поведінки в соціумі. Імпліцитно образ негідного суперника у війні (Росії) вивисує сторону протистояння (Україну).

Підступність стратегій і тактик Росії, її брехливість в інформаційному просторі передається вживанням опозиційних ідентифікаторів держави-агресора в одній семантико-синтаксичній конструкції (*агресор – жертва, захоплення – звільнення*): «У гібридній війні проти України **агресор – Росія – представляє себе як жертву** політики Заходу» [5, с. 32]; «Росія **прямо не використовує термін «гібридна війна», але на практиці реалізовує її механізми**» [5, с. 33]; «...**силове захоплення** Росією українських земель подається виключно як **звільнення українців**» [5, с. 34]; «У політичній риторикі Росії українці були **переведені з етнодружньої категорії «братнього народу» до категорії «фашистів-націоналістів-зрадників»**» [5, с. 34]. Таке опозиціонування характеристик одного об'єкта не тільки викриває інтриганську політичну сутність Росії, а й створює ефект абсурду й мізерності злобного гегемона, який мріє панувати у світі.

Когнітивну сітку нового знання, яке отримує читач, організовують лексичні одиниці: *пропаганда*, *саботаж*, *навмисне завдання шкоди*, *диверсії*, *терор*, *агресія*, *брудні технології*, *фальсифікації*. Саме через ці категорії читач формує обрис знання про об'єкт аналізу – Росію.

С. Сегеда й В. Шевчук демонструють високий рівень авторської індивідуалізації. Промовистим є уживання композита *Московія/Росія*. Це найменування має містке семантичне поле. Синхронізація в одному номені хронологічно дистантних назв однієї держави має на меті представити сучасну модель злочинної поведінки Росії в тягlostі як продукт еволюційний, результат тисячолітнього культивування загарбницької, при цьому не відкритої, а змовницької й підступної натури: «**Московія/Росія у війнах проти України робила ставку на «п'яту колону»**, власне вторгнення на українські землі видавала за залагодження внутрішнього конфлікту, використовувала дезінформацію, поширювала риторику про захист православ'я, застосовувала тактику «випаленої землі»» [5, с. 33].

Неперекладені цитати представників російської влади є прийомом посилення створюваного ефекту брехливого

образу Російської Федерації. Фраза «*Нас там нет*», що ілюструє приховану диверсійну й дестабілізаційну діяльність на території чужої країни, авторами не перекладається. У спосіб представлення неправдивого свідчення мовою оригіналу вони фіксують у свідомості аудиторії уявлення про зрощення російсько-моровного простору й духовного виродження.

Специфічною рисою лінгвоіндивідуалізації авторів є залучення до аналізу об'єктів (*Росії й Путіна*) історичних аналогів, інших персоналій-концептів. Інтертекстуальність стимулює встановлення зв'язків, розгортання дотичних концептів і в такий спосіб розширює когнітивний простір, у якому взаємодіють автор і читач. Той факт, що поштовхом до створення Російської держави була монгольська навала 1237–1240 рр., подається для відновлення хронології державних утворень Київська Русь – Московська держава. Подальше твердження – «*від монголів Московія прийняла і жорстоку форму управління державою*» [5, с. 34] – є принагідним; ця думка не розгортається, не укорінюється глибоко у структурно-смыслову канву оповіді, реконструкція давнього історичного тла не передбачається й зрештою не здійснюється. Однак ця на позір побіжна нотатка як згорнута назва концепту (*монголи*) має потенційну силу розгорнутися у свідомості читачів відповідно до власних уявлень і знань, сконструювати зв'язки з описуванням об'єктом, трансформувати фрагмент картини світу.

Інша принагідна реляція – паралелізм між постатями Путіна й Гітлера. Так само структурно-логічна схема статті не передбачає заглиблення в персоналію Гітлера для з'ясування причин і механізмів сучасної війни в Україні. Це одиничне згадування є актом частково спонтанним, продиктованим емоційним інтелектом, стимульованим персональним досвідом залучення до трагічних подій у сучасній Україні. Але така принагідна згадка здатна оптимізувати інтерпретації наукового тексту, тому вона й посіла тут місце: «*Стратегія Росії у війні проти України, риторика В. Путіна щодо обґрунтування російської агресії практично повністю збігаються з планами Адольфа Гітлера перед Другою світовою війною. І А. Гітлер, і В. Путін відштовхувалися від тези про приниження своєї країни, яке слід подолати і «піднятися з колін» коштам загарбання сусідніх земель*» [5, с. 34].

Отже, інтерпретація стилю мовлення статті авторства українських істориків С. Сегеди й В. Шевчука виявила такі особливості персоналізації: 1) схвалення емоційно-експресивної мовотворчості колег-науковців у продукуванні історичного тексту; 2) зрідка паралельне вживання нейтральної та емоційної одиниці на позначення того самого поняття; здебільшого перевага надається експресивним образним метафоричним виразам; 3) уживання семантичних опозицій в одній синтаксичній конструкції з метою більш виразного змалювання поняття; 4) залучення зниженої розмовної лексики до творення образу нищої людини та її антигуманних дій (Путін); 5) система ключових експресивних слів-іменників, що слугують каркасом формування образу предмета дослідження (Росії); 6) оказіоналізми (комполит *Московія/Росія* – непродуктивна модель на позначення поняття 'держава', що базується на синтезі різних хронологічних параметрів, але однакової моделі поведінки); 7) переключення мовного коду (українська / російська мова) як прийом образотворення історичної персоналії (Росії); 8) інтертекстуальність (розбудова когнітивної мережі свідомості читачів під час роботи з текстом шляхом залучення історичних

персоналій інших хронологічно-суспільних епох); 9) непопулярність фразеологізму як стилетворчого засобу.

Виразно персоналізованим є мовлення українського науковця В. Брехуненка в аналізованій статті «Вітчизняна війна за незалежність 2014 – ? рр. Попередні нотатки», що була опублікована 2016 року [6]. В арсеналі індивідуального стилю продукування тексту фіксуємо невербальні метазасоби: графічні знаки, трансформація шрифту, фотографії. Так, для окреслення хронологічних рамок війни вчений використовує візуально незвичну формулу: **2014 – ?**, яка, більше того, винесена в заголовок статті, отождиває читача ще до прочитання: *Вітчизняна війна за незалежність 2014 – ? рр.* Питальний знак у представленні часових меж війни прагматично маркований. Це позначений експресивністю прийом збентеження, збудження уваги неформальністю візуального ряду, це персональна інтенція в такий спосіб викликати глибокі переживання когнітивно-чуттєвої сфери: чи не є війна (а в ширшому розумінні – російські зазіхання на українську незалежність від неї) категорією позачасовою, безкінечною і константною – «?». Безперечно, автор мав вибір представити інформацію у більш звичний спосіб: або цифровими засобами (2014–2016), або вербальними (*2014 і до сьогодні*), або інакше. Натомість він обирає невербальний засіб писемного висловлювання як найбільш оптимальний з огляду на резон викликати раптовий стан сум'яття й розгубленості. У такий спосіб автор досягає не просто активізації уваги, але й подразнює емоційно-експресивну площину психічних механізмів, а отже, корегує фон подальшого діалогу читача з автором.

До невербальних метамовних способів трансляції інформації належить прийом переключення шрифту. Курсивом виділені цитати з промов Путіна, зміст яких – формування непривабливого образу України, фальсифікація історичних фактів, маскування за риторикою промови виправдань щодо інтервенції в Україну. Зміна шрифту на курсив є додатковим прийомом зосередження уваги на структурному елементі композиційної організації мовлення, водночас суб'єктивним мотивом у певний спосіб підкреслити дикувство й підступність поведінкової моделі Путіна, віддзеркаленої в цитатах: «*Ти ж розумієш, Джордж, що Україна – це навіть не держава. Що таке Україна? Частина її територій – це Східна Європа, а частина, і значна, подарована нами*» [6, с. 221]; «*До влади в Києві прийшли нацисти, бендерівці, фашисти та антисеміти*» [6, с. 238]; «*У серці, свідомості людей Крим залишається невід'ємною частиною Росії*» [6, с. 224]; «*Південь, південь України повністю – там тільки одні росіяни*» [6, с. 242]. Відзначимо відносно суттєву кількість цитат Путіна – чотири фрагменти промов. Автор пропонує читачеві пряму мову як неопосередковані свідчення облудності путінської риторики, абсурдності яких є настільки очевидною, що не потребує інтерпретації чи навіть не заслуговує на них: це висловлення відверто марнославної людини, позбавленої тих чеснот, які вона лицемірно декларує (рятівник світу). У такий спосіб науковець подає образ «голого короля» й спонукає читачів до емоційних оцінок заданою власною експресією.

Жирний шрифт використовується в тексті один раз і свідчить про свідоме перебільшення звичайного способу скеровування мислення на певний предмет: так маркований факт справедливої кваліфікації російської інтервенції на противагу нечесній номінації, що ілюструвала приголомшливу нерішучість



чість української влади в радикальний спосіб покінчити з зазіханнями Росії на територію України, ухвалити різкі політичні рішення, не погоджуючись на жодні компроміси. Так, нерішучою, на думку В. Брехуненка, була дефініція героїчного захисту України Збройними Силами, що почався 2014 року, – «антитерористична операція». Це неміливе визначення не відбивало суті явища, а навіть більше: демонструвало непевність в ідентифікації ворога й певне толерування злочинних дій нібито в рамках чинних законів міжнародної дипломатії. Евфемістично-табуована назва факту «антитерористична операція» була замінена Петром Порошенком на чесну й рішучу кваліфікацію **«Вітчизняна війна за незалежність 2014 року»** [6, с. 241]. Важливість цього кроку, за яким стоїть політична сила і рішучість, емоційно схвалюється автором, формує уявлення про потужну спільну енергію слова, духу, волі й дії.

Персональний науковий стиль В. Брехуненка характеризується формальним надміром емоційно-експресивної лексики: кожне твердження об'єктивується за допомогою емоційно-експресивних одиниць лексичного, фразеологічного, стилістичного рівнів. Така тактика є застосовною до всіх концептів, що активізовані у статті: *Україна, українці, українська влада, Росія, Путін, Кремль, війна*. Лінгвокомунікативна діяльність науковця спеціалізує функціональне навантаження цих засобів як маркерів конкретного концепту-образу, виявляє тенденційність авторського ставлення, оцінки, програмує сприймання образів читачем. Так, концепт **УКРАЇНЦІ** формується емоційними одиницями, що створюють контекст піднесення, пристрасного запалу, натхнення, гордості: *«Лягла Небесна Сотня, окропивши своєю святою кров'ю перемогу Майдану»* [6, с. 227–228]; *«...буяла Революція гідності»* [6, с. 226]. Героїчний пафос – це модус індивідуалізації наративної лінії **УКРАЇНЦІ**.

Індивідуалізоване осягнення суті понять **РОСІЯ, КРЕМЛЬ, ПУТІН** тісно пов'язане з активізацією понятійних, предметних і почуттєвих авторських смислів, що у вербальному втіленні представлені лексичними одиницями з негативною конотацією, зокрема вульгаризмами: *несусвітня путінська брехня*, [6, с. 239], *блюзнірське прохання Путіна* [6, с. 237], *повернення України в московське стійло* [6, с. 221].

Грубі слова й експресивні вирази, що перебувають поза межами літературного нормативного мовлення, формують образ морального збочення, задуми й дії якого так само перебувають за межами суспільного цивілізаційного порядку. Така поляризація мовних прийомів – пафос для образу українців і вульгаризми для зображення Росії – організовують категорії свідомості автора на поняттєво-оцінній шкалі.

Водночас дискурс війни є багаторівневою складною структурою, у якій ще один концепт матеріалізується через вульгаризми – **УКРАЇНСЬКА ВЛАДА**. Непритаманні для мовлення науковця знижені лексичні одиниці застосовуються для увиразнення міркувань про роль української влади у провальній політиці щодо зміцнення національних кордонів та національної ідеї від часів здобуття незалежності, від 1991 року: *«Наразі можна... здогадуватися... якою частиною українського суверенітету ... президент (Янукович) торгував»* [6, с. 226]; *«Будівництво перешийку між ним (острів Тузла) і Краснодарським краєм... протверезило багатьох, але не всіх»* [6, с. 221]; *«...підготовлений відвертими україножерами Колесніченком, Ківаловим та Симоненком закон «Про засади мовної держав-*

*ної політики» створював правові підстави для зросійщення українського життя і розчинення українського світу в «руськом міре»»* [6, с. 225]; *«Росія, здавалося, добре угноїла ґрунт для переможної війни з Україною»* [6, с. 228].

Автор насичує зниженою лексикою мовомислення, перетворюючи форму (слово) на енергію (думку), змушуючи читача засвоїти власну позицію й розділити її. Неприпустиме нехтування національними інтересами, провадження політики поступок і компромісів, домінування власних зисків і, як наслідок, зрада державних інтересів – це те тло, на якому стала можливою військова навала, катастрофічні наслідки якої ще не кінецьні, але їх уже неможливо пробачити. Цей людський мотив спонукає автора до наповнення тексту максимальною експресією. Емоційна лексика формує поле, у якому створювані персонажі об'єктивуються, набувають смислових обрисів. Саме емоційна лексика стає опорними ключовими словами образотворення – це індивідуальна риса лінгвотворчості В. Брехуненка. Простежмо й порівняймо групи лексем: *Кремль – камуфлювання, блюзнірство, крутість, брехня*; *Захід – розніжений, м'якотіль, беззубий*. Автор цими комплексами лексичних одиниць нам нібито задає координати на площині, де мають формуватися образи під час подальшої роботи з текстом.

Персональний людський стан переживання війни, а також усвідомлення на фаховому рівні катастрофічних явищ в українській історії й водночас письменницьке прагнення забезпечити ефективний діалог із читачем зумовлюють уживання фразеологізмів.

Усталені конструкції в персональному мовленні В. Брехуненка демонструють високий рівень обізнаності з фразеологічним фондом української мови, а також мовленнєву компетентність, що виявляється в діапазоні функційного навантаження ідіом. Біблійні й міфологічні фразеологізми відносно нейтральні, посилюють авторитет мовної особистості науковця, супроводжують твердження в тексті яскравими образами: *«В умовах, коли війна триває, багато що сховане за сімома печатками»* [6, с. 221]; *«Ахіллесова пята українського суспільства»* [6, с. 222]; *«Усі заяви були від лукавого»* [6, с. 222]; *«Безневинне ягнятко»* [6, с. 226].

Іншу функцію – викривати, засуджувати, підвищувати рівень відповідних емоцій і посилювати негативну оцінку – виконують фразеологізми, що походять із народної розмовної стихії. Вони описують підступність дій Москви чи безпорадність у протистоянні ворогу Києва: *«Неадекватна реакція Заходу переконала В. Путіна в тому, що вдасться спустити на пси незадоволення (Заходу) агресією»* [6, с. 224]; *«(Захід) не зможе вдарити по руках (Росію)»* [6, с. 224]; *«Помаранчева влада палець об палець не вдарила, щоб зробити Україну здатною військово й ідеологічно протистояти зазіханням Росії»* [6, с. 225]; *«Ю. Тимошенко уклала просто таки вбивчу угоду на 10 років, яка в'язала Україну по руках і ногах»* [6, с. 225]; *«...брутальність російського тиску та цинізм у прагненні обвести партнера навколо пальця»* [6, с. 226]; *«...президент (Янукович) ламав через коліно противників»* [6, с. 226]; *«Головна стратегія Росії полягала в тому, щоб загresti жар чужими руками»* [6, с. 230]; *«...всі особливості сучасної війни мають довгу бороду з історії війн Росії за українські землі»* [6, с. 236]; *«Цей договір перетворював Європейський економічний простір на мертвонароджене дитя»* [6, с. 224]; *«Кремль наступив на ті самі граблі, що й у 2004»* [6, с. 227];

«Та в Україні найшла коса на камінь» [6, с. 227]; «...Янукович (спробував) **потопити революцію в крові**» [6, с. 227].

Виятковим для стилю історичної наукової статті є представлення інформації умовними конструкціями, що абсолютно невластиві синтаксису подібного наративу. Історія оперує лише фактами й встановлює взаємозалежність між ними. Міркування ж на зразок «*якби ж час повернути назад...*», «*якби історичні персонажі вчинили інакше...*» об'єктивно недоречні в історичному науковому тексті. В аналізованій же лінгвоперсоналізованій картині фіксуємо умовні конструкції. У нейтральному об'єктивному науковому наративі, напевно, автор уникав би цього, але аналіз безвідповідальних кроків української влади, зради національних інтересів задля власних зисків, що призвело до трагічних наслідків для України (і ця драма ще триває, згадаймо формулу 2014 – ?), – це той предмет спостереження, що не може бути відстороненим від особистості наратора, він апіорі суб'єктивний, бо за ці помилки своєю кров'ю сьогодні платить його рідне село чи місто, родина чи земляки, весь український народ, уся Україна: «*Якби українські очільники послідовно відстоювали національні інтереси України, цілком можна було б виторгувати поступки у питанні ядерної зброї*» [6, с. 223]; «*Та не становила безпосередньої небезпеки для заходу, проте виконувала б роль надійного постраху для будь-якого агресора*» [6, с. 223]. У марних наріканнях і наївних моделюваннях сценаріїв, які могли б завадити біді, проступає людська грань особистості науковця, що відчуває невимовний біль і хоче нібито полегшити його наріканнями й уявною трансформацією реальних подій у бажані.

Високий рівень мовної особистості демонструє інтертекстуальність. Характеризуючи тактики путінської цинічної пропаганди, В. Брехуненко відсилає читача до персоналії Геббельса. Референс базується на доведених до високого рівня технологіях масового зомбування колективної свідомості. Ця лише одинична згадка постає конденсованим змістом думки, представленої як знак-сигнал, що передбачає подальше самостійне розкодування читачем. Шляхи, якими буде прямувати свідомість реципієнтів, будуть різні: хтось просто відновить сформовані у пам'яті відомості й побудує зв'язки між цими персоналіями, хтось може вступити в діалог із текстом, перейшовши за прізвиськом Геббельс, як за гіперпосиланням, до інших джерел інформації, у когось будуть збуджені негативні асоціації. У будь-якому разі таке представлення активізує тезаурусну модель опрацювання інформації та нібито моделює панорамне тло для рефлексій аудиторії.

Ще одним інтертекстуальним елементом є персоналія Гітлера, залучена для зображення паралелей завоюницьких мотивів, брехливої риторики Путіна й Гітлера в різні історичні часи. Паралелізм втілюється в розлогіх цитатах із промов Путіна й Гітлера, головні тези яких є ідентичними.

Таким чином, текст В. Брехуненка є глибоко персоналізованим. Об'єктивність, до якої прямує науковець, досягається через індивідуальний досвід, як раціональний, так і чуттєвий. Автор свідомо виразно репрезентує свою мовну особистість, виявляє творчість і незалежність в оперуванні мовними й невербальними засобами, програмує напрямок взаємодії з аудиторією, виявляє певний тиск під час трансляції думки, але цей тиск, на думку історика, адекватний змісту наукового висловлювання.

Особливостями персоналізації мовлення В. Брехуненка визначаємо такі: 1) застосування невербальних метамовних

засобів транслювання інформації (трансформація шрифту, графічні виділення); 2) створення опорної системи номінативних одиниць (іменників або прикметників), що постають вершинами когнітивної сітки, на якій формуються образи у свідомості аудиторії; 3) поляризація мовних прийомів – пафос для творення образу українців і вульгаризми для зображення Росії – як засіб концептуалізації; 4) девіантність мовотворчості в науковому стилі: вульгаризми, надмір емоційних лексичних і фразеологічних одиниць, умовні синтаксичні конструкції; 5) інтертекстуальність (еклектика історичних персонажів різних епох, що зіставні в державницько-історичному контексті).

**Висновки й перспективи подальших пошуків.** Таким чином, виразні загальні тенденції наукових історичних текстів позначені одночасно персоналізованими прийомами реалізації авторських настанов, серед яких такі: переключення мовного коду, пафос, іронія, вставні конструкції, okazionalizmi, невербальні засоби комунікації. Лінгвоіндивідуалізація мовлення корелює з індивідуальними психоемоційними параметрами особистості, персональним життєвим досвідом, інтелектуальними навичками, ерудицією, мовним чуттям. Перспективними можуть бути дослідження, у яких студіюватиметься авторська лінгвоіндивідуалізація в науковому політичному тексті.

#### Література:

1. Єрмоленко С. Я. З історії української стилістики: від стилістики мовних засобів до інтегративної стилістики. *Українська мова*. 2019. № 1. С. 3–17. URL: <http://surl.li/hmvyux>
2. Загнітко А. П. Мовна особистість у науковому дискурсі. *Лінгвістичні студії*. 2020. Вип. 39. С. 146–154. URL: <https://jlingst.donnu.edu.ua/article/view/8654>
3. Космеда Т. Лінгвокреативність С. І. Дорошенка в моделюванні ego-текстів: жанр віншування-привітання-присвяти. *Лінгвістичні дослідження*. 2019. Вип. 50. С. 7–17. URL: <http://surl.li/sogctf>
4. Маленко О. Персоналізований діалогічний дискурс професора Леоніда Ушкалова: «оприявлення» досвіду самопізнання (на матеріалі есеїв з книги «Моя шевченківська енциклопедія: із досвіду самопізнання»). *Літературознавчий дискурс від бароко до постмодерну: Колективна монографія*. Київ – Люблін – Харків : Майдан, 2020. С. 286–302. URL: <http://surl.li/kglbjm>
5. Сегеда С. П., Шевчук В. П. Гібридна війна Росії проти України: історичний вимір. *Наука і оборона*. 2019. Вип. 1. С. 31–35. URL: <http://nio.nuou.org.ua/article/view/174147>
6. Брехуненко В. Вітчизняна війна за незалежність 2014 – ? рр. Попередні нотатки. *Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. «Братня» навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст.* Київ : Віпол, 2016. С. 221–243. URL: <http://surl.li/hmabwx>

**Krekhno T., Romanova I., Pieskova L. Authorial linguistic individualization in a scientific historical text (based on scientific articles about the Russian-Ukrainian War)**

**Summary.** The article is devoted to the study of the author's linguistic individualization in a scientific historical text. The relevance of this study is determined by the heightened focus of modern linguistics to the integrated study of oral and written texts as communicative acts, the structural elements of which, at all linguistic levels, are subordinated to the author's intent. The interpretation of the linguistic personality of the author-scientist is carried out by analyzing the ways of verbalizing personal knowledge, ideas, and measurements regarding the subject of the study: the Russian-Ukrainian War. The material for the work was scientific articles by Ukrainian

scientists devoted to the study of the modern war in Ukraine. The general trend is the authors' desire for a figurative, expressive design of the text, which aims to attract the audience's attention to information. The level of emotionality is determined by the personal intellectual and psycho-emotional characteristics of the scientist. Among such techniques are oxymorons, neologisms, metaphor, irony, phraseology. According to personal ideas about the power of influence on the reader, authors have different priorities. Images of Ukraine and Russia are created both directly and indirectly, by introducing concepts and intertextual constructs related to the war into the text, which expands the dialogical space of interaction between the author and the reader. The activation of these concepts forms categories in the reader's mind that enter into a relationship of opposition,

contrast, and parallelism. The system of key words – nouns, adjectives, or verbs-serves – are as a cognitive framework for the formation of images. The lexical-semantic groups and units that make them up sometimes embody the highest level of semantic gradation. The presentation of information by conventional constructions, the vulgar manner of depicting personalities, and the formal excess of expressive vocabulary are exceptional for the style of a historical scientific article. The motives for the behavior of deviation from linguistic-stylistic traditions lie in the personal emotional plane of consciousness and encourage authors to fill the text with maximum expression.

**Key words:** authorial linguistic personalization, linguistic personality, scientific style, historical text, war in Ukraine.